

BEVEZETŐ

Tematikus kötetünk válogatást kíván nyújtani a gyógypedagógiai pszichológia elméleti és gyakorlati műhelyeként működő Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet munkatársainak kutatási eredményeiből. A hazai gyógypedagógiai pszichológia önmeghatározása szerint egyformán szorosan kapcsolódik a pszichológia egészéhez mint annak egyik ága és sajátos alkalmazási területe, valamint a gyógypedagógiához, mely a fogyatékos személyek oktatására, fejlesztésére, terápiájára, pedagógiai kísérésére specializálódott, pedagógiai dominanciájú komplex tudomány és gyakorlat.

A pszichológiai kutatás és elméletalkotás első hazai úttörői – Ranschburg Pál, Szondi Lipót, Éltes Mátyás, Tóth Zoltán, Vértes O. József – egyúttal a gyógypedagógiai pszichológia megalapítói is voltak. Nemcsak azért, mert empirikus kutatásaik vizsgálati személyei fogyatékos gyermekek és felnőttek voltak, hanem azért, mert felismerték, hogy a két tudomány határmezsgyéjén kialakuló gyógypedagógiai pszichológia mit nyerhet ebből a szoros kötődésből és hogyan hathat vissza a pszichológia egészére is. Hiszen a kóros pszichés jelenségekből az ép működés felépülését és természetét is jobban meg lehet ismerni.

Ez a korán felismert összefüggés és egymásra hatás természetesen az elmúlt évtizedek alatt sok új ismerettel bővült és jelentősen változott is. A gyógypedagógiai pszichológia mindig is magán viselte mind a pszichológia, mind a gyógypedagógia gondolatrendszeréből az adott korra jellemző jegyeket és a tudományok fejlődésével kialakuló koncepcionális változásokat. Ezek közül a fogyatékos emberek iskolai és társadalmi szegregációjának, leértékelésének megszüntetése, esélyegyenlőségük biztosítása, a feléjük irányuló negatív társadalmi attitűdök, előítéletek oldása, hatékony nevelésük, képességfejlesztésük módszereinek kidolgozása, családjaik pszichés terheinek csökkentése mind fontos mozzanatai a számukra szervezett szolgáltatások tervezésének, a mára korszerűtlen intézményi struktúrák gyökeres átalakításának. Mindez természetesen pszichológiai közreműködést igényel, a fogyatékos személy egész életívét átfogó, egymásra épülő szolgáltatási rendszerben: a korai felismeréstől és intervenciótól a pályorientációt és a támo-

gatott munkavégzés feltételeinek kimunkálását és a beválás elősegítésének komplex feladatát is beleértve, a felnőtt élet számos problémájának megoldását segítő beavatkozásokig. Ez a vonulat a gyógypedagógiai pszichológia klinikai pszichológiai alkalmazási lehetőségeit jelenti. A fogyatékos ember és családja helyzetének, az életút kritikus állomásainak vizsgálatával, értelmezésével és a segítség lehetőségeinek kimunkálásával kell a konkrét beavatkozást végzők munkáját segítenie, felhasználva a pszichológia mára kialakult gazdag módszertani tárházát, mindig építve a fogyatékos személyek sokoldalú ismeretére.

A változó feltételek között a fogyatékos emberek megismerésében az ép és fogyatékos dichotómia helyett a közös emberi szükségletek, a sérülten is általános emberit képviselő fogyatékos személy megértése került az erős antropológiai érzékenységet képviselő mai gyógypedagógiai pszichológia érdeklődési körébe.

E komplex, napjainkban szemléletében és kutatási problematikájában is jelentősen átformálódó gyógypedagógiai pszichológiai témakatalógust még csak vázlatosan sem tudjuk bemutatni. Utalunk azonban arra az erősödő szakmaközi együttműködésre, határtudományi specializálódásra, amely a megismeréstudományok, a kognitív idegtudományok, az intelligenciakutatás, a pszicholingvisztika, az evolúciós tudományok területén megfigyelhető napjainkban a fogyatékos emberek pszichikus működésének sokoldalú feltárása és a hasznosítható általános pszichológiai konzekvenciák levonása érdekében.

A *Magyar Pszichológiai Szemle* igyekszik ennek a nemzetközi szakirodalomban erőteljesen érvényesülő vonulatnak hazai leképeződését is bemutatni. Utalunk a *Szemle* tematikus, illetve résztematikus számaira, például *Szondi és a mai pszichológia* (2001/1. szám); *Az intelligencia és az IQ-vita* (2002/1. szám); valamint a 2002. évi 3. számban három cikkre az olvasás és a diszlexia kérdéseiről.

Jelen tematikus kötetünk a sokszínű gyógypedagógiai pszichológiai tematikából egy szeletet mutat csak be, de sokszínű válogatásban. Van a tanulmányok között a fogyatékos ember megismeréséről újszerű megközelítést tartalmazó elméleti fejtegetés, empirikus intelligenciakutatósi eredmények bemutatása vak gyermekekkel, képességprofil-elemzés eltérő módszerek összehasonlításával diszlexiásoknál, képességzavarok korrekcióját szolgáló terápiás, illetve fejlesztő módszerek hatásvizsgálatát, valamint neuropszichológiai módszerek alkalmazásának lehetőségeit és egy siket diszfáziás gyermek esetbemutatót tárgyaló cikk. Végül a pszichológus olvasók és a klinikai gyakorlatban dolgozók számára is fontos információkat tudhatunk meg arról, hogy milyen többlettámogatások állnak rendelkezésre a közoktatás rendszerében a képességzavarral diagnosztizált gyermekek részére.

Végül köszönetet szeretnék mondani Csépe Valériának a tanulmányok segítő-kész, alapos, igényes lektorálásáért.

Lányiné Engelmayer Ágnes